

Laurin rózsakertje

Elbeszélő költemény. Részlet

A *Laurin rózsakertje* egy vagy esetleg több ismeretlen szerző műve, A *Nibelung-énekkel* nagyjából egy időben jöhetett létre, és a nagy elbeszélő költeményhez több szálon is kapcsolódik. Egyik főszereplője Veronai Dietrich, aki A *Nibelung-ének* második felében is jelen van, de az egész *Laurin*-költemény maga is tekinthető a Nibelungok travesztiájának. Ez esetben a Nibelungok történetében szereplő Attilából, a hun királyból a törpék fejedelme lesz, aki egy hirtelen ötlettől vezérelve rabolja el a germán hercegkisasszonyt, a Nibelungok-beli Kriemhild megfelelőjét. Ugyanakkor egy dél-tiroli eredetmondára is visszavezethető a történet: ma is látható a Dolomitokban, egy Schlern nevű hegy oldalában egy gleccserkatlan, amely alkonyatkor vörös fényben izzik, és a hagyomány szerint ez volt Laurin rózsakertje. Az is elképzelhető, hogy valamiféle történelmi hagyományt őriz a költemény. Arról a harcról tanúskodik, amelynek során a germánok – akár a gótok, akár a longobárdok – leigázták a tájék romanizált kelta őslakóit, a mai rétorománok őseit.

A *Laurin rózsakertje* naivabb és következetlenebb a korszak nagy, reprezentatív elbeszélő költeményeinél, Gottfried von Strassburg *Tristanjánál* vagy Wolfram von Eschenbach *Parzivaljánál*, de elbeszélői sodra és költői szépsége is ebből fakad. Olvasása közben mintha a Grimm-mesék egyik forrásvidékén járnánk.

Az előző epizódokban Verona fejedelme, Dietrich kalandozásra indul Dél-Tirolba, ahol egy erdőszélen megpillantja Laurin bűvös rózsakertjét. Kísérete elpusztítja a rózsakertet. A helyszínre érkező törpekirály több ízben rájuk támad, utoljára föld alatti királysága területén, a hegy belsejében, ahová álnokul becsalta a veronai lovagokat. Mindannyiszor vereséget szenved. Dietrich irgalomból meghagyja az életét, és fogolyként magával hurcolja Veronába. Ebben az epizódban is megőrződhetnek történelmi nyomok: pogány törzsfők és fejedelmek keresetény hitre térítésének emlékezete. Gondolhatunk a régi magyarokra is.

Az itt olvasható epizódban Dietrich és kísérete éppen behatol a hegy belsejébe, elfogadva Laurin meghívását. A kísérethez tartozik egy Dietlaub nevű fiatal stájer lovag is. Az ő húga Künhild (a név szembeötlően hasonlít Kriemhildre), akit Laurin elrabolt és feleségül vett, bár a házasságot nem hálta el. Hogy Künhild miért maradt szűz, az a ránk maradt szövegváltozatokból éppúgy nem derül ki, mint az, hogy miképpen rabolta el a törpekirály. A lényeg az, hogy a lovagok és a törpék élet-halál harcában az előbbieket győznek, és – nem utolsósorban – Künhild is kiszabadul.

- Kövezték Laurint mindnyájan, egybe
egy barlangokkal teli hegybe.
Wittig erre nem szívesen lovagolt,
mert ebből kinkeserve volt.
Amikor a hegyet meglátták,
800 lenne már közelebb: elvárták.
Másnap reggel, amikor virradt,
végre oda is ért a kis had.
Még akkor hajnalban
odaértek halkan
a hegy lába körül
egy szép réthez. Ennek ki-ki örül,
mert itt sok szépség megül.
A réten volt afféle sok,
810 amire vágnak a gondolatok,
vagy amit a szív elgondolhat.
Volt mindenféle édes illat,
volt szépséges madárdal.
A réten sok szép-féle járdal.
Volt szárnyakból tarka pergés,
úgyhogy a madáracsicsérgés
815A hegyet-völgyet betölthet,
és be is töltött hegyet-völgyet.
A réten sokféle állat látszik,
aki a másikával játszik,
egymást merészségben követve,
820 ide, a rétre kivetve.
Igazat mondok, elhiggyétek:
örömteliek az ilyen rétek.
Aki egy ilyen rétre felvigyáz,
szívéből elmúlik a gyász.
Azt mondta a Veronai:
„Minden bánatom tavalyi.
Ha meg nem csal az eszem, nyomban
azt hiszem, vagyunk a Paradicsomban.”
Wittig erre azt felelte:
830 „Ötünket ide Isten vezérelte,
hogy otthon azzal henegehessünk:
itt egy nagy kalandon átestünk.”
Szólt Hildebrand, a terökövác:
„Ha ér valamit a bölcs tanács,
és két kézzel fogtok abba kapni,
a törpe nem tud minket becsapni.”
A kicsi Laurin meg azt mondja:
„Távozzék szívetek bármi gondja.
Örüljetez ennek a rétnek:
840 szép arcát mutatja a létnek.

- De mindezen öröm semmiség,
amellett, ami a hegyben fog várni még.
Ha kijárunk a levegőre,
idejutunk, erre a legelőre.
Ki-ki fon majd egy koszorút.
Utána táncba visz az út.
Ott lesz majd sok piros ajak*
- 847A** *és karcsú derekú nőalak.
Majd a rétről, hogy még jobban legyünk,
a hegy belsejébe visszamegyünk.*
- 850A** *A hegyen kívülről és belül
vigalmunk soha el nem ül.”
És így folytatta a beszédet:
„Megosztom veletek ezt a rétet.
Uraim és barátaim:
mindnyájunké virágaim.”
A társaság továbbhalad.
Otthagyják a réten a lovakat.
Laurin, a nagyurakkal egyben,*
- 860** *bevonulást tart a hegyben.
Amikor az első ajtón belépnek,
jön tizenkét lány. Hű, de szépek!
És hű, de pompás az alakjuk!
A Veronainak sok hódolat jut.
Látszik: az érkezőket várták.
Utánuk az ajtót bezárták.
Most már, legyen bár sasszemed,
az ajtót nem látod és nem leled.
Azt mondja Wittig, az erős:*
- 870** *„Bizony, ez nekem hideglelés.
Ha még lehetnék odakint,
a törpe ilyet nem tehetne megint.”
A kicsi Laurin ilyet mond:
„Ne ébredjen bennetek gond.
Nem bántlak titeket sohasem.
Hűségemet meg nem szegem.”
Nemes lovag számtalanul
az érkező nagyurakhoz vonul.
Viseletük a legpompásabb,*
- 880** *amit szabó emberre rászab.
Az aranyszál a szövet fényét adja.
Dietrich urat szépen fogadja
és társait a törpenép.
A ruhákat sokféleképp
ékíti kőönttyű és násfa.
Van nekik ezekből rakásba.
Laurin az urakkal törődik.*

- Azt hisszük: tartós barátság szövődik.
 Ha a dolgok mélyére vájnál,
 890 úgy látnád: nagyobbak bármely királynál.
 Mással, mint harccal egy sem érte be.
 A bátorság életük lényege.
 A négy rettegéstelen
 lovag előtt sok szépség megjelent.
 Aranyból voltak a padok.
 Mindegyik drágakövektől ragyog.
 Azokra ült le az öt vendég.
 A törpe nézi: kedvükre mi lehet még?
 Töltöttek nekik bort és márcot.
 900 Mindkettő a legjobbnak látszott.
 Sok vigasságtól hangos a terem.
 A törpék játszanak több hangszeren.
 Egyesek énekelnek.
 Mások táncra kelnek.
 Nézik a hősök erejét.
 Ki-ki hajítja gerelyét.
 Örömet mindenki meglelé.
 Így ment a játék mindenfelé.
 Volt lovagi torna, öklelés,
 910 pajzdöngetés, kopjatörés.
 Szerettek effélet csinálni.
 Sok vitéz külleme királyi.
 Jött hegedűs, jött tamburás,
 jött cimbalmos, jött harsonás.
 Belép a fejedelmi körbe
 két bájos, mulatságos kis törpe.
 Más kettő nyirettyűt emelt.
 Mindegyik igen jólnevelt.
 Értékes a ruházatuk.
 919A Barátságos az ábrázatuk.
 920 Kezükben egy-egy hegedű:
 egy országnál is nagyobb becsű.
 Vörös aranyból vannak azok.
 Mindkettő drágakövektől ragyog.
 Édes hangot hallat a húr.
 Nem unatkozik az öt úr.
 A zenét ki-ki örömmel hallja.
 A Veronai megvallja:
 „Ez a mulatság nekem tetszik.
 A hegy gyomrát örömek jegyzik.”
 930 Jött az urak elé – érdekes! –
 két remek hangú énekes.
 Szépen tudtak fejedelmi
 932A témákról énekelni

- az urak füle hallatára.
 Ők figyeltek is kettejük dalára.
 Ez a dal pedig édesen cseng,
 végig az egész hegyen zeng.
 Aki az énekszót megérti,
 ahhoz búbánat nem tud férni.
 Künhild úrnő is színrelép
 és szolgálói: kurta nép.
 Szép törpelányok, öröm nézni rájuk.
 Csupa cicoma a ruhájuk,
 csupa selyem és tenger gyöngye.
 Legjobb anyag legjobb formába öntve,
 legjobb, ami találtatik
 az országban kelettől nyugatig,
 vagy amit választ a józslés meg az ihlet.
 A ruha a lányokhoz pompásan illett.
 Visel a királyné, a szép,
 948A aranykoronát rangja jeleképp
 és benne sok drágakövet,
 950 amelyeket tünde fény követ.
 950A Hord a fején vagyont, egész országot érőt.
 Dietrich urat és a négy kísérot
 a királyné kedvesen fogadta,
 előkelő módját megadta.
 Azt mondta: „Dietrich úr, Isten hozott,
 aki Veronát kormányozod!
 Mindenki örvend, aki láthat.
 A kiválóság téged áthat.
 A bátorság benned legfőbb erény:
 ez általános vélemény.
 960 Gyalázat hozzád nem tapad,
 960A jó hírneved el nem apad.
 Nemzetséged előkelő, nagy.
 Minden más férfinál dicsőbb vagy!”
 Dietrich úr a háláját közli.
 Az úrnő a többi vendéget üdvözli.
 Bátyjában örömét leli.
 Fehér karjával átöleli,
 csókolja, nyakába borul,
 melle a melléhez szorul.
 Átfonja bátyja testét a karja.
 970 Az ember szívét facsarja,
 amikor a szép lány, a szűz
 fogsága miatt panaszt panaszba fűz.
 Így szól Dietlaub: „Húgom, te drága,
 ha nem jó hely neked a hegy belvilága,
 ahol eddig maradnod kellett,

- és ha nem szeretsz élni a törpe mellett,
akkor tőle most különválhatsz,
és kint egy derek férjet találhatsz.”
Szólt Künhild: „Bátyám, te drága,
980 az lesz, ami a szíved vágya.
Itt bent, láthatod, megvan mindenem,
és nem hiányzik semmi sem.
Mulatságnak örvend a szív.
A hegy sok ékessége hív.
Udvarhölgyeim kedvesek.
De nekem e jó dolgok kevesek.
Utálatot érzek e néppel szemben,
mert itt senki sem hisz Istenben.”
Így halljuk a szép szüzet beszélni.
990 „Keresztények között akarok élni!”
Szólt Dietlaub: „Húgom, te drága,
ezen ne múljk elked boldogsága!
992A Elviszlek ettől a kicsitől,
még akkor is, ha emiatt megöl!”

798. Wittig erre nem szívesen lovagolt, „Wittigen was die rays laid”: arra gyanakodhattott, joggal, hogy Laurin cselvetésre készül. Lásd még a 870-872. sort.

806. egy szép rét: ahogy más középkori költeményekben, itt is az emberi civilizáció és a „vad ország” közti idilli senkiföldje.

829. Wittig: a pommersfeldeni és a frankfurti változatban e helyütt ez a név olvasható, és ez látszik logikusnak. A koppenhágai kézirat ezen sorában „Hildebrand” áll.

847A. A sort a frankfurti változathoz vettem át.

850A. A sort a pommersfeldeni változathoz vettem át.

881. aranyszál: a középkorban a brokát duplarétegű nehéz selymébe szóttek bele igen vékonyra nyújtott aranyszálakat.

885. kösöntyű és násfa: értékes női ékszerek.

893. négy rettegéstelen, „unverzeit”: furcsa szóképzés. És miért négy, ha ötven vannak a vendégek? Talán bizony egyikük, nyilván Hildebrand egy kicsit hajlamos a rettegésre.

899. márc, „met”: mézből erjesztett sör.

919A. A pommersfeldeni kézirat szövegéből.

932. A rímpár kedvéért kettétörtem a sort.

945A. A pommersfeldeni kézirat szövegéből.

950A. A pommersfeldeni kézirat szövegéből.

960. A rímpár kedvéért kettétörtem a sort.

992. A rímpár kedvéért kettétörtem a sort.

Fordította és a jegyzeteket írta MÁRTON LÁSZLÓ